

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Випуск 2, 2026

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

ЗМІСТ

<i>Акопян А. А.</i> РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ЗАСОБАМИ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	7
<i>Гумінська О. О., Яценко О. Ю.</i> МЕТОДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ НА МУЗИЧНОМУ ЗАНЯТТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	11
<i>Димченко С. С.</i> ВИКОНАННЯ ОРГАННИХ ТВОРІВ Й.-С. БАХА НА БАЯНІ: МОВНІ І СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРЕЛЮДІЇ І ФУГИ РЕ МІНОР ДЛЯ ОРГАНА Й.-С. БАХА).....	19
<i>Дудик Р. В.</i> ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	27
<i>Єгоров В. С.</i> КРОС-КОНТЕКСТНА АДАПТИВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЗВУКОРЕЖИСЕРІВ: ПЕДАГОГІКА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СИНХРОННИХ ТА АСИНХРОННИХ ВИРОБНИЧИХ СЕРЕДОВИЩАХ.....	32
<i>Заходякін О. В., Мазур Д. В., Герасимчук А. Ю.</i> СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРОК-ПІАНІСТОК У ФРАНЦУЗЬКОМУ МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ 19 СТОЛІТТЯ.....	37
<i>Кишакевич С. В., Стець Г. В.</i> ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АКАДЕМІЧНОГО ВОКАЛУ: МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ.....	43
<i>Кондратенко Г. Г., Сизоненко А. Б.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	49
<i>Котієв М. М.</i> АНАТОМІЧНО ОРІЄНТОВАНА КОМПОЗИЦІЯ В РЕАЛІСТИЧНОМУ ТАТУЮВАННІ: ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЗОБРАЖЕННЯ НА ТІЛІ.....	56
<i>Коу Веньбо</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КНР ТА УКРАЇНИ.....	64
<i>Маслій О. М., Гайдарли Я. Г., Подтергера Є. М.</i> ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	69
<i>Мельничук С. Ф.</i> МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО НОВОГО ЧАСУ У ФОКУСІ БАРОКОВОЇ ПАРАДИГМИ.....	75
<i>Наровлянський О. Д., Наровлянська М. Д.</i> ОСВІТНІЙ ТУРИЗМ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ.....	80
<i>Сверлюк Я. В., Сверлюк Л. І., Онищук Н. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В ДИТЯЧОМУ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КОЛЕКТИВІ.....	86
<i>Супрун В. М.</i> ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА В СТРУКТУРІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ.....	93

УДК 61:378.046-21.68:374

DOI https://doi.org/10.32782/ART/2026-2-15

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА В СТРУКТУРІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Супрун Володимир Миколайович

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри філології

Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

ORCID ID: 0000-0002-5290-3493

e-mail: vms@vnm.edu.ua

У статті йдеться про основні видові форми позааудиторної роботи зі студентами, що реалізуються під час педагогічної практики здобувачів ступеня доктора філософії. Мета статті – з'ясувати функціонал і можливості видових форм позааудиторної роботи зі здобувачами, яку проводять аспіранти в процесі педагогічної практики. Під час дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних педагогічних методів, визначальними серед яких стали аналіз, синтез, педагогічне спостереження, метод експертних оцінок. У результатах дослідження окреслено систему позааудиторних заходів, які реалізуються в закладах вищої освіти, куди зараховують комплекс професійно зорієнтованих і соціально-виховних форм роботи зі здобувачами. До першої групи належать такі форми організації позааудиторної роботи зі студентами, як науковий гурток, проблемна група, дискусійний клуб, конференції та конкурси. Другу групу системи позааудиторних заходів, які реалізуються закладами вищої освіти, становлять так звані соціально-виховні форми, куди зараховують виховні (кураторські) години, тематичні вечори, об'єднання художньої самодіяльності (театральна студія, вокальні, інструментальні та хореографічні гуртки), спортивні секції, організація студентських медіа, екскурсій, волонтерська робота і т. ін. Встановлено, що педагогічна практика виявляється тим спеціфічним формантом в системі підготовки докторів філософії, який дає аспірантам шанс спробувати свої сили у викладацькій діяльності будучи ще самим у статусі здобувача. У висновках зрештовано: організація позааудиторних заходів під час педагогічної практики готує майбутніх докторів філософії до реальних викликів професійної діяльності викладача ЗВО, спрямованих на підготовку високопрофесійного, інтелектуального, культурно й духовно розвинутого покоління випускників вітчизняних університетів.

Ключові слова: педагогічна практика, аспірант, позааудиторна робота, вища школа, освіта, наукове дослідження, виховання.

EXTRACURRICULAR WORK IN THE STRUCTURE OF PEDAGOGICAL PRACTICE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY DEGREE RECIPIENTS

Volodymyr Suprun

Vinnitsia National Medical University named after M. I. Pirogov

The article discusses the main specific forms of extracurricular work with students, which are implemented during the pedagogical practice of candidates for the degree of Doctor of Philosophy. The purpose of the article is to clarify the functionality and possibilities of specific forms of extracurricular work with candidates, which are carried out by postgraduate students in the process of pedagogical practice. During the study, a complex of general scientific and special pedagogical methods was used, the most significant of which were analysis, synthesis, pedagogical observation, and the method of expert assessments. The results of the study outline a system of extracurricular activities that are implemented in higher education institutions, which include a complex of professionally oriented and socio-educational forms of work with candidates. The first group includes such forms of organizing extracurricular work with students as a scientific circle, a problem group, a discussion club, conferences, and competitions. The second group of the system of extracurricular activities implemented by higher education institutions is made up of the so-called social and educational forms, which include educational (curator) hours, thematic evenings, amateur artistic associations (theater studio, vocal, instrumental and choreographic circles), sports sections, organization of student media, excursions, volunteer

© Супрун В. М., 2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

work, etc. It has been established that pedagogical practice is that specific formant in the system of training doctors of philosophy, which gives postgraduate students a chance to try their hand at teaching while still in the status of an applicant. The conclusions summarize: the organization of extracurricular activities during pedagogical practice prepares future doctors of philosophy for the real challenges of the professional activity of a higher education teacher, aimed at preparing a highly professional, intellectual, culturally and spiritually developed generation of graduates of domestic universities.

Key words: pedagogical practice, postgraduate student, extracurricular work, higher education, education, scientific research, upbringing.

Постановка проблеми. Швидка зміна наукової парадигми вимагає відповідної синхронної реакції освітнього простору, особливо в царині вищої освіти. Найдинамічніше кореляція між дослідницьким, культурно-світоглядним та освітнім компонентами підготовки фахівця відбувається на третьому рівні вищої освіти, адже відповідно до Закону України «Про вищу освіту» вона вимагає комплексного підходу у формуванні компетентнісних характеристик аспіранта. Це «передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової і педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення» (Закон України). Майбутній науково-педагогічний працівник повинен оволодіти комплексом знань, умінь і навичок, здатних інспірувати науководослідницький, культурно-освітній, світоглядний інтерес, гуманістичні та морально-патріотичні цінності здобувачів, без чого не можливо якісно підготувати конкурентноспроможного на сучасному ринку праці спеціаліста. Синтезувати розвиток фахових компетентностей та пріоритетні інтереси здобувача допомагає система позааудиторної роботи в закладі вищої освіти, а методичний супровід у підготовці аспірантів до такого виду діяльності в майбутньому забезпечує педагогічна практика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна дидактика вищої школи концентрує увагу на основних формах, методах, прийомах навчання (див. праці С. Вітвицької, В. Головенкіна, А. Княжевої, О. Лучаніної, Г. Мухіної, В. Нагаєва, В. Оргинського, М. Фіцули та ін.). Окремі аспекти підготовки фахівця в закладах вищої освіти стали предметом наукових пошуків вітчизняних дослідників. Зокрема, проблемам загальнокультурної підготовки здобувачів присвячено студії І. Зязюна, О. Кучерявого, О. Попової та ін.; над питаннями компетентнісного підходу в навчанні студентів працюють О. Галкіна, О. Клименко, А. Семенов, О. Суменець, О. Шумейко та ін.; виховний потенціал освітнього середовища ЗВО став центром зацікавленості Т. Атрощенко,

В. Бондаренка, В. Дідковського, О. Маріної, О. Сушкова, В. Харагірло та ін.; цифровізацією освітнього середовища зацікавились С. Антощук, О. Наливайко, Р. Строцький, Є. Черновол та ін. Спорадично з'являються праці щодо позааудиторної роботи зі здобувачами вищої освіти (наприклад, дослідження О. Попової, О. Єгорової, Л. Задворняк, Т. Кожушкіної, І. Усатової тощо).

Незважаючи на значну кількість досліджень, спрямованих на студіювання специфіки підготовки здобувачів вищої освіти, жодне з них не присвячене розгляду проблеми видових форм позааудиторної діяльності та їх впливу на здобувачів під час педагогічної практики аспірантів як майбутніх науково-педагогічних працівників.

Мета статті – з'ясувати функціонал і можливості видових форм позааудиторної роботи зі здобувачами, яку проводять аспіранти під час педагогічної практики. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

1) виокремити ключові функції позааудиторних заходів у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців;

2) здійснити класифікацію основних видових форм позааудиторної діяльності, які реалізуються аспірантами під час проходження педагогічної практики;

3) окреслити педагогічні можливості кожної з форм позааудиторної роботи для розвитку професійних компетентностей та soft skills аспірантів.

Виклад основного матеріалу. Нові реалії підготовки здобувачів ступеня доктора філософії передбачають здобуття ними не лише дослідницьких, але й педагогічних компетентностей, засвоєння яких повноцінно верифікується під час педагогічної (асистентської) практики. Педагогічна практика виявляється тим специфічним формантом у системі підготовки докторів філософії, який дає аспірантам шанс спробувати свої сили у викладацькій діяльності, перебуваючи ще в статусі здобувачів. Саме під час її проходження аспіранти опановують навички використання традиційних та інноваційних методів, прийомів і технологій читання лекційних курсів та проведення практичних занять. Майбутні доктори філософії отримують можливість переймати досвід у кращих викладачів кафедри, комунікувати як з представниками наукової спільноти ЗВО, так і зі здобувачами вищої освіти.

Проте спілкування на рівні «практикант – студент» не обмежується винятково лекційно-практичною формою освітньої діяльності. До структури педагогічної практики обов'язково входить комплекс позааудиторних заходів, які аспірант повинен реалізувати задля розвитку пізнавальних, естетичних, фізичних, інтелектуальних та наукових уподобань здобувачів вищої освіти. «Позааудиторна робота є логічним продовженням аудиторних занять і проходить паралельно з ними, допомагає студентам успішно навчатися, розвиває ініціативу, сприяє розумовому, фізичному, естетичному вихованню, задовольняє їхні культурні запити та спрямовує їх активність на творчу корисну діяльність» (Усатова, Ткаченко & Ведмедюк, 2022).

Оскільки позааудиторні заходи покликані забезпечити всебічний розвиток майбутнього фахівця, то основні функції позааудиторної роботи такі:

1) навчально-пізнавальна, що інспірує здобувачів розширювати освітні горизонти й поглиблювати освітні компетентності, навички самостійно отримувати знання зі спеціальності;

2) науково-дослідницька, яка дає можливість сформувати навички критичного мислення, інтелектуального пошуку нових знань, інструментів їх здобуття;

3) професійно моделююча, що полягає в розвитку у здобувачів глибшої зацікавленості до професійних проблем майбутньої професії, відпрацювання практичних навичок, необхідних у фаховому середовищі;

4) організаційна, покликана забезпечити реалізацію soft skills, необхідних для майбутньої професії: лідерство, командна робота, стресостійкість, самоорганізація, дисципліна тощо;

5) соціалізуюча, що виявляється у здатності сформувати компетентності вільної комунікації у професійному середовищі, вмінні підтримувати інтерес до спільної роботи й уболівання за її результат;

6) виховна, що формує національно-патріотичні, ціннісно-гуманістичні, громадянські та етико-естетичні цінності;

7) розвивальна, здатна забезпечити еволюцію фізичних і духовних якостей здобувачів.

Відповідно до функціонального навантаження системи позааудиторних заходів, які реалізуються в закладах вищої освіти, зараховують комплекс професійно зорієнтованих і соціально-виховних форм роботи зі здобувачами.

До першої групи належать такі форми організації позааудиторної роботи зі студентами, як науковий гурток, проблемна група, дискусійний клуб, конференції та конкурси.

Дієвим інструментом підвищення фахових компетентностей і професійного розвитку здо-

бувачів є науковий гурток. «Наявність СНТ (студентського наукового гуртка. – В.С.) у навчальному закладі сприяє підвищенню рівня наукової підготовки студентів; формує у студентів інтерес та потребу до наукової творчості; розвиває творче мислення, наукову самостійність, підвищення внутрішньої організованості, свідомого ставлення до навчання, поглиблення й закріплення отриманих у процесі навчання знань» (Мироненко, Саніна, Турлюн & Ніколенко, 2023). Тому в межах педагогічної практики аспірант тимчасово бере на себе функції керівника студентського наукового гуртка чи проблемної групи, які функціонують на кафедрі. Майбутній доктор філософії ознайомлюється з календарно-тематичним планом засідань гуртка, його учасниками, програмовими формами й методами роботи зі студентами. Оскільки в сучасних умовах невизначеності обставин неможливо спрогнозувати чітке дотримання офлайн-засідань, то необхідною умовою регулярності проведення гуртка є наявність додаткової навчальної платформи для їх реалізації. Більше того, навчальні платформи дистанційного навчання оснащені додатковою опцією: можливістю унаочнення матеріалу завдяки презентаційній ілюстративності. Тому аспірант повинен заздалегідь передбачити формат майбутніх засідань і попередити про це старосту та учасників наукового гуртка/ проблемної групи.

Не меншим викликом для молодого педагога може стати тематика засідань чи проблематика гуртка, яка часто не корелюється з потенційною сферою зацікавлень аспіранта, а отже, потребуватиме додаткової його підготовки. Тут у нагоді стануть консультації досвідчених колег і, звісно, керівника гуртка чи проблемної групи, сферою пріоритетів якого є окреслена гуртківцями наукова проблема. При чому не варто упускати з погляду той факт, що основні результати наукових пошуків членів гуртка/ проблемної групи не лише повинні системно інтегруватися в освітній процес, але й оприлюднюватися на різноманітних конференціях, семінарах, симпозіумах тощо. З цією метою систему професійно зорієнтованих форм позааудиторної роботи зі здобувачами розширюють івентами науково-репрезентативного характеру. Зазвичай учасники наукового гуртка/ проблемної групи озвучують проміжні чи кінцеві результати власних пошуків на організованих закладом вищої освіти звітних підсумкових конференціях, круглих столах або наукових семінарах. Утім, аспірант з успіхом може підготувати члена наукового гуртка/ проблемної групи до участі у всеукраїнських чи міжнародних конференціях.

Цілком прийнятним вислідом активності студента на засіданні наукового гуртка/ проблемної групи є його участь у конкурсі студентських наукових робіт, в олімпіаді. У такому випадку аспі-

рант може долучитися до підготовки здобувача як співкерівник, а потенційна перемога студента стане результатом якісної роботи педагога-початківця.

Попри кваліфікування наукових досліджень як творчий процес, не варто забувати про формалізований аспект діяльності наукового гуртка/проблемної групи. Йдеться про ведення номенклатурної документації: складання оголошення про чергове засідання гуртка з його планом виступів, а також оформлення протоколу після його завершення. Аспірант повинен чітко дотримуватися правил ведення внутрішньо кафедральної документації, вчасно скласти й передати в установленому порядку офіційно-ділові папери, що стосуються наукового гуртка/проблемної групи.

Другу групу системи позааудиторних заходів, які реалізуються закладами вищої освіти, становлять так звані соціально-виховні форми, куди зараховують виховні (кураторські) години, тематичні вечори, об'єднання художньої самодіяльності (театральна студія, вокальні, інструментальні та хореографічні гуртки), спортивні секції, організація студентських медіа, екскурсій, волонтерська робота і т. ін.

Як зазначають В. Тернопільська, Т. Коломієць, І. Піонтківська, «головною метою виховної роботи у вищому навчальному закладі є формування гармонійно розвиненої, соціально активної, національно свідомої особистості, професійно-грамотного, творчого фахівця, який поєднує в собі високі духовність і моральність, професійну компетентність, здатність самостійно та нестандартно мислити, приймати рішення, швидко орієнтуватися у складних обставинах суспільного й особистого життя» (Тернопільська, Коломієць, Піонтківська, 2014).

Оскільки Ст. 26 Закону України «Про вищу освіту» до основних завдань закладу вищої освіти зараховує «формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах» (Закон України), то виховна (кураторська) година стає чи не основним інструментом досягнення поставленої мети. Кураторська година – це запланована і цілеспрямована форма роботи зі студентами, яка полягає у взаємодії учасників освітнього процесу (куратор – здобувачі) і спрямована на морально-духовне зростання молодого покоління.

Кількість та періодичність проведення кураторських годин затверджується на початку навчального року й фіксується у календарному плані виховних заходів. Тому аспірант у ході педагогічної практики зобов'язаний ознайомитись

з ним, запропонувати свою форму проведення виховної години. Розроблений план-конспект заходу здобувач ступеня доктора філософії узгоджує з куратором академічної групи. Аспірант може запропонувати сучасні інтерактивні форми проведення, наприклад, reading classes (читацькі конференції), дискусія-дебати, інтерактивні презентації та вікторини тощо, які спрямовані на активне залучення студентів до діалогу та командної роботи, що значно ефективніше за традиційні формати виховних годин. «Ефективність виховної роботи кураторів оцінюють на основі сукупного аналізу навчальних та громадських показників академічної групи, виконання куратором своїх обов'язків, також з урахуванням його активності у вирішенні навчально-виховних питань» (Тернопільська, Коломієць, Піонтківська, 2014). Звідси оцінка діяльності аспіранта як куратора академічної групи на визначений педагогічною практикою термін визначатиметься за такими параметрами:

1) якість планування кураторських годин – відповідність тем актуальним потребам студентів та вимогам кафедри;

2) структура плану-конспекту виховного заходу – дотримання всіх методичних принципів і вимог вищої школи;

3) рівень проведення виховної години – педагогічна майстерність аспіранта під час кураторської години;

4) педагогічна та комунікаційна етика – здатність встановити психологічний контакт з групою, вміння застосовувати педагогічний такт та культуру спілкування зі студентами;

5) організаторські вміння – здібність залучити всіх студентів групи до участі у виховній годині, бесіді, дискусії, презентації і т. ін.;

6) цифрова компетентність – вміння використовувати сучасні технології для пошуку, обробки, генерування й поширення інформації з виховною метою.

Частими позааудиторними заходами, які практикують у вищій школі, є тематичні вечори, присвячені визначним датам, подіям, відомим особам. Зазвичай такі заходи мають культурно-просвітницький характер і спрямовані на розширення кругозору здобувачів й формування в них україноцентричних поглядів, гуманістичних і естетичних пріоритетів. Проте організація такого івенту вимагає від аспіранта ретельної підготовки. Йдеться не лише про обізнаність самого здобувача ступеня доктора філософії з важливими історичними датами, видатними історичними постатями, які на запланованому тематичному заході виводитимуться з «мороку» історії, а, щонайважливіше – обрання способу популяризації доленосних (героїчних) подій та їх чільних репрезентантів.

Сучасна вища школа поступово відходить від формальних зачитувань ведучими сценарного

типу заготовок, поступаючись місцем форматам з активним інтерактивним зв'язком усіх учасників заходу. Так, до продуктивних інноваційних методів взаємодії аспіранта-організатора тематичного вечора й студентів-учасників можна віднести паб-квізи, коли здобувачі в неформальній атмосфері літературної кав'ярні дізнаються про цікаві художні твори та їх авторів; літературні сплейми, що дають можливість читання творів у форматі стендапу; історичні квести, під час яких здобувачі віртуально відвідують культурно-історичні пам'ятки та дізнаються про пов'язані з ними події; кінодискусії, що полягають у спільному перегляді художнього чи документального фільму з обов'язковим подальшим його обговоренням і т. ін. Такі заходи спонукають трансформаційні зміни свідомості здобувачів вищої освіти, детермінуючи аксіологічні фактори національної ідентифікації, любові до Батьківщини, її героїв, кращих представників історичного та культурно-мистецького розвитку.

Для підготовки інтерактивного тематичного вечора можна задіяти студентське медіа, яке спрямоване на «на задоволення інформаційних потреб студентського соціуму, створення інформаційного продукту, що впливає на поведінку та світогляд молодого покоління читачів-студентів та створює умови для розкриття потенціалу особистості сучасних студентів, набуття ними необхідних навичок саморозвитку у швидкозмінних обставинах ХХІ століття» (Скороход, 2023). У структурі закладу вищої освіти студентське медіа може функціонувати як офіційне університетське видання, так і як незалежна альтернативна медіаплатформа. За умови наявності такого типу інформаційного ресурсу аспірант долучається до висвітлення культурно-мистецького заходу, організованого ним за період практики. Це може бути і промоційний матеріал анонсного типу з метою залучення більшої кількості студентської аудиторії, і матеріал, що висвітлює ключові події тематичного заходу.

Продуктивною формою роботи зі студентською молоддю є їхня залученість до художньої самодіяльності. Вона функціонує як частина освітньо-виховного процесу, сприяючи самореалізації особистості, духовному збагаченню, культурному вихованню, розвитку творчого потенціалу здобувачів. Це може бути участь у театральній студії, вокальних, інструментальних та хореографічних гуртках тощо.

У рамках педагогічної практики аспірант може виконувати функцію керівника чи культурного організатора художньої самодіяльності студентів як системи виховної роботи закладу вищої освіти. Позаяк участь у художній самодіяльності є добровільною для здобувачів, то тут важлива індивідуальна робота практиканта з кожним окремим

учасником. Звісно, аспірант не може охопити керівництво всіма видами художньої самодіяльності, які функціонують в університеті. Він обирає той, який реалізується певною відповідальною кафедрою, або роботу з тим самодіяльним мистецьким колективом, де відчуває найбільшу компетентність. Під час підготовки до супроводу/керівництва колективом художньої самодіяльності студентів практикант повинен:

1) вивчити календарно-тематичний план зібрань учасників колективу;

2) ознайомитися з учасниками колективу;

3) вивчити репертуар гуртківців, його художню й естетичну вартісність і виховний потенціал;

4) підготувати матеріально-технічну базу: реквізит, костюми, технічні звукові й освітлювальні засоби тощо;

5) створити комфортний психологічний мікроклімат, налаштувавши учасників колективу на якісні репетиції і вдалий майбутній виступ.

Керівництво колективом художньої самодіяльності під час педагогічної практики дає можливість аспірантові сформувати комплекс професійних компетентностей. Зокрема, психолого-педагогічна компетентність знаходження індивідуального підходу до кожного учасника, мотивувати й надихати їх на творчість. З цим тісно пов'язана ще одна компетентність – креативно-інноваційна, адже практиканту доведеться вийти з формалізованого освітнього середовища й зануритись у світ мистецтва, позбавленого шаблонного мислення й стандартизованого підходу до розв'язання творчих проблем. Не менш важливою є соціальна компетентність, яку аспірант набуде під час командної взаємодії, коли спільно з гуртківцями вболіватиме за спільну справу та її результат, що полягатиме у якісній презентації творчого продукту перед аудиторією.

Важливе місце серед соціально-виховних форм позааудиторних заходів нині посідає волонтерська робота. Така діяльність в українських закладах вищої освіти набула особливого значення з 2022 року, коли сотні тисяч людей опинилися поза межами звичного буття й потребували фізичної, матеріальної та психологічної підтримки. «Волонтерська діяльність студентів є унікальним освітнім ресурсом, що поєднує навчання, соціальну дію та професійне становлення. Вона дозволяє інтегрувати теоретичні знання у реальні соціальні контексти, формуючи компетентного, відповідального та соціально активного фахівця» (Пугач, Візнюк, Пайкуш, Долинний, 2025). Зазвичай така діяльність у закладах вищої освіти є централізованою й концентрується в так званих волонтерських центрах, які надають гуманітарно-психологічну й реабілітаційну допомогу людям, що потрапили в складні соціальні обставини. До університетських ініціатив часто долучаються

міжнародні благодійні організації та фонди, які стають партнерами у волонтерських проєктах здобувачів освіти. Долучившись до цієї діяльності у межах педагогічної практики, аспірант повинен підтримувати соціогуманітарні починання студентів, дбати про системність та ефективність волонтерської роботи, реноме її місії в суспільстві, що сприяє розвитку у здобувачів емпатії, соціальної відповідальності через гармонійну синергію освітнього процесу й позааудиторної виховної роботи.

Висновки. Таким чином, позааудиторна робота в структурі педагогічної практики здобувачів третього рівня вищої освіти представлена широким спектром форм, де аспірант може виявити свою дидактично-виховну підготовленість. Сучасний ринок праці в системі вищої

освіти вимагає від випускника аспірантури не лише досконалого володіння науковими компетентностями і як вислід захисту дисертаційного дослідження, але й навичок педагогічної майстерності, що дозволить реалізувати себе як викладача вищої школи, функціонал якого не обмежується винятково проведенням навчальних занять. Викладацька діяльність позначена високим рівнем застосування організаційних навичок, виховного й менторського потенціалу. Організація позааудиторних заходів під час педагогічної практики готує майбутніх докторів філософії до реальних викликів професійної діяльності викладача ЗВО, спрямованих на підготовку високопрофесійного, інтелектуального, культурно й духовно розвинутого покоління випускників вітчизняних університетів.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата доступу: 20.12.2025).
2. Усатова І.А., Ткаченко В.В., Ведмедюк А.Д. (2022). Організація позааудиторної роботи зі студентською молоддю як умова підвищення ефективності освітнього процесу. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. Вип. № 1. С. 73–78. DOI:10.31651/2524-2660-2022-1-73-78
3. Мироненко О.В., Саніна Н.А., Турлюн Т.С., Ніколенко Л.М. (2023). Студентський науковий гурток як можливість розкриття потенціалу студентів. *Медична освіта*. № 1. С. 71–75. DOI:10.11603/m.2414-5998.2023.1.13546
4. Тернопільська В.І., Коломієць Т.В., Піонтківська І.О. (2014). Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 264 с.
5. Скороход Т.А. (2023). Феномен студентської періодики в системі соціальних комунікацій: дис. ... наук. ступ. докт. філософії: 061 – журналістика. Київ, 229 с.
6. Пугач С.С., Візнюк І.М., Пайкуш М.А., Долинний С.С. (2025). Волонтерська діяльність як чинник професійного становлення та розвитку громадянського суспільства в умовах соціальних трансформацій. *Педагогічна Академія: наукові записки*. №20. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1137/1014> (дата доступу: 02.02.2026) DOI: 10.5281/zenodo.16652962

References:

1. Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
2. Usatova I.A., Tkachenko V.V., Vedmedyuk A.D. (2022). Orhanizatsiya pozaaudytornoyi roboty zi student-s'koyu moloddyu yak umova pidvyshchennya efektyvnosti osvith'oho protsesu [Organization of extracurricular work with student youth as a condition for increasing the effectiveness of the educational process]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Seriya: Pedahohichni nauky*. № 1, 73–78 [in Ukrainian].
3. Myronenko O.V., Sanina N.A., Turlyun T.S., Nikolenko L.M. (2023). Student-s'kyu naukovy hurtok yak mozhlyvist' rozkryttya potentsialu studentiv [Student scientific circle as an opportunity to reveal students' potential]. *Medychna osvita*. № 1, 71–75 [in Ukrainian].
4. Ternopil's'ka V.I., Kolomiyets' T.V., Piontkivs'ka I.O. (2014). Dovidnyk z vykhovnoyi roboty zi studentamy [Handbook on educational work with students]. Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 264 [in Ukrainian].
5. Skorokhod T.A. (2023). Fenomen student-s'koyi periodyky v systemi sotsial'nykh komunikatsiy [The phenomenon of student periodicals in the system of social communications]: dys. ... nauk. stup. dokt. filosofiyi: 061 – zhurnalistyka. Kyiv, 229 [in Ukrainian].
6. Puhach S.S., Viznyuk I.M., Paykush M.A., Dolynnyy S.S. (2025). Volonters'ka diyal'nist' yak chynnyk profesiynoho stanovlennya ta rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v umovakh sotsial'nykh transformatsiy [Volunteering as a factor in professional formation and development of civil society in the context of social transformations]. *Pedahohichna Akademiya: naukovy zapysky*. № 20. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1137/1014> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026